

Ювілей

УДК: 617(092)

DOI: <https://doi.org/10.25040/aml2018.04.059>

ХІРУРГ, ВЧЕНИЙ, ВЧИТЕЛЬ, ЛЮДИНА. ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 90-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОРЕСТА ВОЛОДИМИРОВИЧА ФІЛЬЦА

Белявська Б.М., Бідюк Д.М., Зубенко О.В., Тумак І.М., Федоришин Т.М.

Комунальне некомерційне підприємство "Клінічна лікарня швидкої медичної допомоги м. Львова"

Реферат

Статтю присвячено 90-річчю з дня народження видатного українського хірурга, вченого, мислителя, надзвичайної людини, засновника власної хірургічної школи, завідувача кафедри хірургії ФПДО Львівського Національного медичного університету ім. Данила Галицького, професора Ореста Володимировича Фільца. Наведено біографічні дані та представлено заслуги професора Фільца О.В., пам'ять про якого живе в серцях його численних вдячних учнів.

Ключові слова: професор Фільц Орест Володимирович, хірург, вчений, вчитель, людина

Abstract

THE SURGEON, THE SCIENTIST, THE TEACHER, THE MAN - DEDICATED TO THE 90th ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF OREST VOLODYMYROVYCH FIELC

BELAYVSKAYA B.M., BIDYUK D.M., ZUBENKO O.V., TUMAK I.M., FEDORYSHYN T.M.

Communal Nonprofit Enterprise "Clinical Hospital of First Aid of Lviv"

The article is devoted to the 90th anniversary of the birth of an outstanding Ukrainian surgeon, scientist, thinker, extraordinary person, founder of his own surgical school, head of the Department of Surgery FPGE Lviv National Medical University, Professor Orest Volodymyrovych Filyts. The biographical data and the merits are presented. Also memorable highlights of his life are reminded by his grateful students.

Key words: professor Filyts Orest Vladimirovich, surgeon, scientist, teacher, person

Згадувати Ореста Володимировича Фільца і говорити про нього без суб'єктивізму досить важко. Перефразовуючи Конфуція, слід нагадати, що істина є дітям не актуальних авторитетів, а - дітям часу. Орест Володимирович представляв собою гримучу суміш холеричного темпераменту, потужного інтелекту, фантастичної самодисципліни, широкої освіти та караванівської хірургічної

*Орест Володимирович Фільц
(13.05.1928 - 9.07.2005 рр.)*

школи. Він умів бачити проблеми медицини, зокрема, хірургії, не будучи затиснутим ідеологічними чи територіальними рамками. А це було нелегко в час, коли проблеми та задачі медицини обмежувалися - та й тепер вони обмежені - штучними геополітичними протиріччями. Це формувало його як своєрідного хірурга-опозиціонера, якому важко давалась формальна кар'єра від випускника медінституту, "засланого в Сибір" за небажання вступати в комсомол, до професора, завідувача кафедри. Але навколо нього завжди гуртувалась

молодь, яка вже на сьогоднішній день представляє хірургічну школу. Наукова думка та школа професора Фільца були такими ж неформальними, як і його особистість. Їх важко окреслити лише переліком наукових публікацій, яких у нього було чимало.

Учнями професора Фільца є не тільки його дисертанти, але й працівники практичної хірургії в різних куточках нашої країни. Їх об'єднує володіння скальпелем, професіоналізм та те, що вони самі називають "відношенням до роботи". Це шкала професійних цінностей, яка дозволяє бути хірургам не лише реалізованими "бізнесменами" чи нереалізованими "заробітчанами" від медицини, але, в першу чергу, одностудентами та друзями, незалежно від кар'єрних рівнів та рангів.

Орест Володимирович - один із останніх, хто отримав правдиву класичну гімназичну освіту і у цьому він мав спільність з професорами дореволюційної, дорадянської школи: блискуче знання мов, відпрацьована логіка мислення, любов до точності формулювань і досконалості тексту. Блискучий оратор і науковий письменник з бездоганною послідовністю думки.

Він вмів, завдяки логіці, знайти раціональне зерно і зробити практичні висновки там, де інші бачили хаос нічого не значущих фактів. Володар концептуального і оригінального мислення, він став попередником дока-

Орест Володимирович був справжнім клініцистом і професором ургентної хірургії...

зової медицини. Будь-яку ідею треба було обґрунтувати і доказово довести. Він користувався варіаційною статистикою ще тоді, коли переважна більшість клініцистів нею нехтувала або її взагалі не знала.

Як вчений і керівник молодих науковців, він прагнув до досконалості наукових робіт. Органічно не сприймав поспішні, "халтурно" зроблені публікації, які виконувалися для того, щоби щось опублікувати, а не доказати якусь ідею.

Орест Володимирович був справжнім клініцистом і професором ургентної хірургії. Його наука йшла від ліжка хворого з врахуванням найдрібніших клінічних нюансів. Він цінував здоров'я пацієнтів вище, ніж своє власне. Він міг залишатися з важким хворим протягом декількох днів майже без сну. Його відрізняла від багатьох інших найвища степінь самокритичності, вміння правильно, твердо оцінити свої дії. Правильна самооцінка, без сумніву, багатьох би стримала від занять хірургічною практикою. Правильна самооцінка і природне невдоволення собою постійно стимулювали Ореста Володимировича до вдосконалення своїх клінічних знань та досвіду, розширяли й поглиблювали теоретичні пізнання і мануальні навички.

Мужність - ще одна надзвичайно цінна риса Ореста Володимировича. Він ніколи не уникав можливості піти на виправданий ризик і завжди брав на себе всю відповідальність за можливі несприятливі наслідки хірургічного втручання, навіть, якщо брав у ньому участь, як асистент або консультант. Асистував він дуже часто і це була найкраща школа практичної хірургії і для молодих, і для досвідчених хірургів.

Щоденне спостереження за молодими хірургами дозволяло професору Фільцу абсолютно точно, вимогливо, тверезо, реалістично оцінити, визначити їх професійні і людські якості, які необхідні для підготовки спеціалістів-хірургів, зробити правильні висновки. Він давав поради, робив деколи доволі неприємні зауваження, хоча, без сумніву, вони були дуже корисними.

Працездатність Ореста Володимировича була такою, що після самої напруженої і багатогодинної операції він міг, змінивши халат і рукавиці, приступити до нового, не менше важкого і напруженого втручання.

Орест Володимирович мав надзвичайно потужний інтелектуальний потенціал. Проте, незважаючи на явне переважання інтелекту, у дискусіях він завжди виказував глибоку повагу до опонента та його думки. Його мислення було абсолютно нестандартним, він висловлював неординарні ідеї, які на десятиліття випереджували час, деколи, здавалися абсурдними й смішними, нерідко залишалися такими, що їх не зрозуміли і не оцінили колеги-сучасники.

Сьогодні ідеї Ореста Володимировича живуть і приносять плоди. Багато його пропозицій будуть актуальними ще через десятки років, наприклад, такі, як принципи накладання високих біліодигестивних анастомозів, ентеральне зондове харчування, декомпресія тонкої кишки, провізорні шви - "бантики" на передню черевну стінку, принципи дренивання при деструкційному панкреатиті та інше. Вже у 80-х роках минулого століття Орест Володимирович був близьким до сучасного розуміння ентеральної недостатності і ролі кишки, як "стартера" поліорганної недостатності.

Але "Нема пророка у своїй вітчизні". Щоби продемонструвати, наскільки професор Фільц Орест Володимирович випереджав свій час, можна навести кілька цитат з сучасного видання 2006 року "Хирургические инфекции" під редакцією І. Ерюхіна, Б. Гельфанда, С. Шляпнікова;

- "Декомпрессия тонкой кишки вполне эффективно может быть осуществлена путём назогастрального введения зонда. При этом особую важность представляет опорожнение и пролонгированное дренирование начального отдела тощей кишки, где содержимое представляет наибольшую угрозу развития "эндотоксикоза". При восстановлении перистальтики зонд используется для энтерального питания".

- "Последние годы в нашей клинике приме-

няется метод, получивший название мини-лапаротомия. Суть метода заключается в том, что на протяжении 4-5 см лапаротомной раны снимают швы с кожи и апоневроза, края раны разводят и осуществляют ревизию брюшной полости визуально и с помощью тупфера..." - "Последние годы дозированное сведение краёв лапаротомной раны при этапном лечении перитонита, панкреонекроза и острых окклюзий мезентериальных сосудов мы выполняем отдельными узловыми лавсановыми швами или проленом. Швы проводят через все слои передней брюшной стенки на расстоянии 3-5 см от краёв раны..."

Подібних принципів і методів можна навести багато.

Орест Володимирович був надзвичайною Людиною. Для нього не існувало чужої проблеми, або чужої біди. Він завжди був готовий прийти на допомогу там, де міг допомогти сам, а, якщо не міг, то підключав тих, у чиїх силах була така можливість. За сталевою волею і жорстким характером ховалася ніжна, жертовно любляча матір натура, підтверджуючи шекспірівське "лиш той, хто любить матір, так глибоко любить людей". Він був надзвичайно ніжним, люблячим, вірним сином, братом, чоловіком, батьком, дідусем, другом, колегою, вчителем.

Орест Володимирович Фільц народився травневого сонячного дня 28 року минулого століття на Галичині у місті Перемишль в родині інженера лісового господарства Володимира Фільца і його дружини Іванки Гамчикевич. Більша частина його дитинства пройшла в родині батьків матері. Черчіль сказав, що інтелігентна людина - це та, у якої за спиною три університети - дідусевий, батьківський і свій власний. Дідусь Ореста Володимировича, Гамчикевич Роман, був вчителем іноземних мов, перекладачем і упорядником словників, професором і директором державної гімназії з українською мовою навчання. Українська, німецька, французька і латина звучали у цьому домі. Саме дідусь мав великий вплив на становлення особистості трьох онуків - Фільців Ореста і Романа і Со-

Роки навчання в медичному інституті...

занського Олександра, які у подальшому продовжили традиції сім'ї та стали професорами.

Орест Володимирович перебував в Перемишлі до 1935 року, відтак переїхав з батьками в м. Вільно, у 1938р. - у Варшаву, де закінчив 5 класів початкової школи. Під час німецької окупації проживав в містах Цеханів та Ярослав. В останньому у 1944 році закінчив навчання в гімназії. Після визволення Польщі проживав в Перемишлі, де закінчив у 1945 році перший клас ліцею. У цьому же році репатріювався разом з батьками в Україну. В 1946 році закінчив 10-ий клас середньої школи в Дрогобичі і поступив у Львівський медичний інститут, який закінчив у 1951 році. За направленням Міністерства охорони здоров'я УРСР був скерований в розпорядження Східно-Сибірської залізниці. Від 1951 до 1953 року працював ординатором хірургічного відділення дорожньої лікарні в Іркутську, від 1953 до 1954 року - хірургом лікарні станції Слюдянка Східно-Сибірської залізниці, у 1954-1956 роках - начальником хірургічного відділення залізничної лікарні м. Зима Іркутської області.

Робота у Сибіру відіграла чи не найважливішу роль у становленні молодого хірурга.

У 1956 році повернувся до Львова в зв'язку з поступленням дружини, Марти Олександрівни, в клінічну ординатуру. Декілька місяців працював хірургом у Щірецькій районній лікарні. У 1956-57 роках - орди-

натор хірургічного відділу залізничної лікарні м. Львова. У 1957 році зарахований за результатами конкурсу в аспірантуру при кафедрі факультетської хірургії Львівського медінституту, яку закінчив у 1962 році. Під час навчання в аспірантурі у 1962 році захистив кандидатську дисертацію, присвячену патогенезу і лікуванню демпінг-синдрому. Від 1964 року - асистент, а з 1973 року - доцент кафедри факультетської хірургії Львівського державного медичного інституту. У 1970 році захистив докторську дисертацію "Хірургические аспекты проблемы постхолецистектомического синдрома", у 1988 році йому присвоєно вчене звання професора. Від 1985 до 2000 року очолював кафедру хірургії факультету удосконалення лікарів і провізорів. Автор 130 друкованих праць, авторських свідоцтв, навчально-методичних рекомендацій. Під керівництвом Ореста Володимировича Фільца захищено 18 кандидатських і одна докторська дисертація.

Наказом ректора Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького № 82 К від 8 серпня 2005 року Фільца Ореста Володимировича, професора кафедри ФПДО, з 9.07.2005 року виключено зі списку працівників у зв'язку зі смертю.

У день прощання з Орестом Володимировичем Тарас Федоришин, один з численних його учнів і прихильників написав такі рядки:

Прийшов з натомленим чолом,
 А очі, наче дві жарини,
 Горять надією, теплом,
 Розрадою в важку хвилину.
 Холодна сталь - слухняний друг,
 Вся твоя сила, гордість, рада.
 Вона не мовить, де навкруг
 Засіла смерть, куняє зрада.
 Рішучість думки настократ,
 Як жодній з нас людині дана,
 І, наче пролісок-халат,
 Вся твоя ніжність часто прана.
 Спокійний, а в житті не раз,
 Як нитку, рвеш гарячі нерви.
 Не зважаєш подяк, відраз,
 А йдеш на клич:
 - Від смерті вирви!

Від 1985 року – професор кафедри хірургії ФПДО

Коли вмирає великий артист, люди, віддаючи йому останню шану, аплодують.

Практична хірургія - це високе мистецтво, і ми можемо, стоячи, аплодувати, а ДУША Ореста Володимировича усміхнеться нам з Неба!

Література

1. Alfin N, Mukhi, Samuel Minor. Management of the open abdomen using combination therapy with ABRA and ABThera systems. *Can J Surg.* 2014 Oct; 57(5): 314-319.
2. Atema JJ, Gans SL, Boermeester MA. Systematic review and meta-analysis of the open abdomen and temporary abdominal closure techniques in non-trauma patients. *World J Surg.* 2015 Apr;39(4):912-25.
3. Bjorck M, Wanhainen A. Management of abdominal compartment syndrome and the open abdomen. *Eur J Vasc Endovasc Surg.* 2014 Mar; 47(3):279-87.
4. Chiara O, Cimbanassi S, Biffi W, and all. International consensus conference on open abdomen in trauma. *J Trauma Acute Care Surg.* 2016 Jan; 80(1):173-83.
5. Coccolini F, Montori G, Ceresoli M, and all. The role of open abdomen in non-trauma patient: WSES Consensus Paper. *World J Emerg Surg.* 2017 Aug 14;12:39.
6. Haddock C, Konkin DE, Blair NP. Management of the open abdomen with the Abdominal Reapproximation Anchor dynamic fascial closure system. *Am J Surg.* 2013 May; 205(5):528-33;
7. Navsaria P, Nicol A, Hudson D, Cockwill J, Smith J. Negative pressure wound therapy management of the "open abdomen" following trauma: a prospective study and systematic review. *World J Emerg Surg.* 2013 Jan 10; 8(1):4.